

ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR CA FACTOR DE DEZVOLTARE A COMUNITĂȚII PROFESIONALE

Nelly ȚURCAN, Mariana HARJEVSCHI, Natalia CHERADI

Universitatea de Stat din Moldova

Lucrarea reprezintă rezultatele cercetării de natură calitativă care a fost realizată în cadrul proiectului Building Strong Library Association (Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci), implementat de către Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului Novateca. Scopul studiului a fost de a evalua implicarea membrilor asociației în acțiunile și structurile ABRM. Cercetarea a presupus desfășurarea mai multor focus-grupuri, la care au participat bibliotecari din 17 raioane ale Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *asociație, bibliotecă, necesități profesionale, statutul bibliotecarului.*

LIBRARIANS ASSOCIATION AS A DEVELOPMENT FACTOR FOR PROFESSIONAL COMMUNITY

The paper represents the results of the qualitative research that has been conducted within the Building Strong Library Association project, implemented by the Librarians Association of Moldova (LAM) in partnership with the International Federation of Library Associations (IFLA) and with the support of Novateca. The aim of the study was to evaluate the involvement of association members in action and structures of LAM. The research has involved several focus groups, attended by librarians from 17 districts of the Republic of Moldova.

Keywords: *association, library, professional needs, librarian status.*

Introducere

Societăți profesionale în diferite domenii sunt forme recunoscute de asociere a tuturor părților interesate. Asociațiile și societățile bibliotecare tind spre o unitate și consolidare a forțelor și, în consecință, unesc părțile incoerente ale comunității bibliotecilor într-o singură structură socială care funcționează eficient. De-a lungul anilor, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) s-a manifestat activ participând la formarea unei politici naționale de biblioteci. Eforturile acestei organizații au decis la nivel național și continuă să evolueze la nivel teritorial: promovarea activă a intereselor profesionale; inițierea unor proiecte care vizează integrarea bibliotecilor în programe și strategii naționale; organizarea forurilor profesionale semnificative consacrate celor mai actuale probleme ale biblioteconomiei. ABRM reprezintă interesele bibliotecarilor din toată țara în interacțiunile ei cu Guvernul și cu organizațiile internaționale; totodată, este baza comunității profesionale a bibliotecarilor, cu un sistem unic de valori profesionale. Capacitatea sa de organizare este de parte de a fi epuizată. Republica Moldova, care este în proces de reformare, are nevoie de o asociație a bibliotecarilor cu o dezvoltare dinamică. Este nevoie de o asociație profesională mai deschisă, mai atractivă pentru cei care susțin interesul cetățenilor pentru informare, care protejează interesele profesionale și apără drepturile fundamentale ale cetățenilor pentru informație și cultură.

Preocupări anterioare

Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci (*Building Strong Library Association – BSLA*) este un program comprehensiv care oferă o abordare strategică și coordonată pentru a spori cantitatea și viabilitatea asociațiilor de biblioteci în beneficiul bibliotecilor și al comunităților de bibliotecă. Programul este conceput atât în beneficiul asociațiilor de biblioteci, cât și pentru biblioteci și comunitățile lor. Programul este personalizat pentru a satisface nevoile celor mai diverse asociații profesionale din sfera infodocumentară.

BSLA este susținut de Programul *Action for Development through Libraries* (ALP) care din 2010 este sub umbrela IFLA (*International Federation of Library Associations*). În prezent, ALP este principala structură care oferă instruire bazată pe politica și activitățile de bază ale IFLA.

Programul BSLA a fost lansat la Congresul Mondial IFLA care s-a desfășurat în august 2010 la Gothenburg, Suedia. Primele proiecte de țară au fost lansate în Peru, Liban și Camerun. În plus, IFLA a primit un grant de la *Global Libraries Initiative Fundația Bill și Melinda Gates* pentru a desfășura programul în Botswana, Lituania și Ucraina [1].

Inițial, activitățile din proiectele de țară s-au concentrat pe consolidarea structurilor asociațiilor, guvernare și voluntariat, iar la etapele ulterioare ale proiectului s-a pus accentul pe construirea parteneriatelor cu diverse organizații și structuri interesate și pe dezvoltarea asociațiilor, precum și pe activitatea de advocacy.

Componenta de formare a programului BSLA se concentrează pe eficiența dezvoltării asociațiilor de biblioteci în contextul planificării strategice și managementului financiar, sustenabilității organizaționale și colectării de fonduri [2].

Rezultatele proiectului în cele șase țări (Peru, Liban și Camerun, Botswana, Lituania și Ucraina) au eluciat un impact pozitiv pentru dezvoltarea asociațiilor profesionale. Participarea la programul BSLA a contribuit la o creștere a numărului membrilor asociațiilor, la consolidarea parteneriatelor și pledoaria pentru profesie. De asemenea, au fost încheiate parteneriate cu ministerele de Cultură în scopul îmbunătățirii finanțării bibliotecilor publice, au fost lansate proiecte de colaborare cu administrațiile publice locale pentru a oferi sprijin bibliotecilor, au fost intensificate relațiile cu asociațiile din alte țări, inclusiv pentru a împărtăși experiențele inovatoare. În același timp, au fost consolidate abilitățile conducerii acestor asociații în funcționarea și guvernarea asociațiilor [3]. Astfel, programul „Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci” a impulsat schimbările pozitive în asociațiile de biblioteci, precum și în bibliotecile din întreaga lume.

Metodologia cercetării

Pentru realizarea cercetării *Asociația Bibliotecarilor ca factor de dezvoltare a comunității profesionale* au fost identificate metode calitative de cercetare. Alegerea unei astfel de metode de cercetare a fost necesară pentru a produce ceea ce în metodologia cercetării se numește de obicei „familiarizarea cu subiectul investigației, pregătind astfel terenul pentru cercetarea cantitativă” [4, p.57]. În calitate de metodă de cercetare a fost identificată metoda focus-grup. Principalul scop al focus-grupului este sesizarea cât mai detaliată a atitudinilor, sentimentelor, credințelor, experiențelor, opiniilor și reacțiilor respondenților într-o manieră mai puțin specifică celorlalte metode calitative de cercetare, cum ar fi observația, interviul individual sau studiul de caz. Una dintre particularitățile principale ale metodei focus-grup este interacțiunea care se bazează pe o discuție liberă despre subiectul sau tema respectivă.

În același timp, remarcăm avantajele focus-grupului care, de asemenea, au determinat alegerea acestei metode de cercetare. În acest context menționăm caracterul extrem de flexibil al aplicării focus-grupului; ea permite confruntarea unui evantai de experiențe și opinii variate în legătură cu o problemă de interes, experimentele pe grupuri de rezolvare a problemelor arată că în grup apar idei noi care nu apar în rezolvarea individuală a sarcinilor, interacțiunea și dinamica grupului pot stimula răspunsurile pentru o temă mai delicată sau pentru subiecți mai „închiși”, colectează date într-un context social „natural” sau construit și utilizează dinamica grupului pentru construcția răspunsurilor, respectând astfel realitatea socială [5].

Cercetarea de natură calitativă a fost realizată de ABRM în cadrul proiectului *Building Strong Library Association* (Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci), implementat de către ABRM în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului Novateca. Obiectivul cercetării în cadrul acestui studiu sociologic a fost *evaluarea și îmbunătățirea relației membrilor ABRM cu structurile de guvernare ale ei*. Cercetarea derulată pe zonele Nord, Centru și Sud a presupus desfășurarea a opt întâlniri de grup, în perioada 28 mai – 28 iulie 2013.

Cercetarea pilot s-a desfășurat la Ungheni, în cadrul Bibliotecii Publice Raionale „D.Cantemir” (28 mai 2013) și a urmat la Cahul, Biblioteca Publică (18 iulie 2013), Comrat, Biblioteca Regională „P.Draganov” (19 iulie 2013) și la Soroca, Biblioteca publică „M.Sadoveanu” (28 iulie 2013). Discuțiile desfășurate cu fiecare grup s-au încadrat în circa două ore, fiind utilizate mijloace de înregistrare audio.

Ipoteza generală a studiului conține următoarea presupunere: activismul bibliotecarilor din ABRM în comparație cu etapa anterioară este în scădere, această situație fiind cauzată de instabilitatea politică și social-economică, apatia generală a populației în legătură cu diversele mișcări sociale și politice, condițiile mediului profesional în care mai multe persoane nu au posibilități să realizeze obiectivele globale trasate de programele și strategiile naționale, precum și din cauza că ABRM n-a avut o politică clară cu privire la dezvoltarea profesională a bibliotecarilor din teritoriu.

Cercetarea a avut ca scop să evalueze implicarea membrilor asociației în acțiunile și structurile ABRM.

Obiectivele care au fost urmărite prin această cercetare și care s-au regăsit în aspectele abordate în ghidul de interviu sunt următoarele:

- Identificarea celor mai acute probleme cu care se confruntă comunitățile locale de bibliotecari.
- Cunoașterea viziunii bibliotecarilor și a liderilor de opinie, în ceea ce privește rolul asociației pentru comunitatea bibliotecarilor, statutul ABRM, impactul ABRM pentru statutul bibliotecarului, eficiența guvernării ABRM.

- Identificarea măsurilor pe care liderii de opinie și bibliotecarii din teritoriu le consideră necesare în rezolvarea problemelor semnalate din viața și funcționarea ABRM.

Analiza rezultatelor

Participanții celor opt grupuri au fost selectați în așa fel încât să se asigure omogenitatea din punctul de vedere al localităților, dar și eterogenitatea din punctul de vedere al vârstei, studiilor deținute, nivelului de instruire, experienței profesionale, tipologiei bibliotecii. Media de vârstă la nivelul grupurilor s-a situat în jurul vârstei de 35 de ani. Grupurile au fost constituite astfel: primele două grupuri au fost alcătuite din douăzeci de bibliotecari din raionul Ungheni; următoarele două grupuri (grupul trei și patru) – 22 bibliotecari din raioanele Cahul, Vulcănești, Cantemir, Leova; grupurile cinci și șase – 20 bibliotecari din raioanele Comrat, Ceadâr-Lunga, Taraclia, Basarabeasca; ultimele două grupuri (șapte și opt) – 23 bibliotecari din raioanele Bălți, Soroca, Briceni, Dondușeni, Drochia, Florești, Râșcani, Ocnița.

În urma celor opt discuții de grup organizate pot fi formulate o serie de concluzii, având în vedere tematica abordată în ghidul de interviu. Opiniile exprimate de participanți, desprinse din întâlnirile de grup, le-am sintetizat în patru categorii.

✓ Referitor la rolul asociației pentru comunitatea bibliotecilor au fost exprimate următoarele opinii:

- Majoritatea respondenților au devenit membri ai ABRM din momentul angajării la bibliotecă.
- Sentimentul de satisfacție că sunt parte din ABRM îl au aproape toate persoanele intervievate. Motivele satisfacției sunt următoarele: sprijin pentru atestarea cadrelor bibliotecare, acțiunile ABRM pentru majorarea salariilor, instruirea bibliotecarilor, oferirea de mențiuni pentru activitățile realizate.
- Sentimentul de decepționare ca fiind membru al ABRM au manifestat câteva persoane care s-au referit la următoarele: consolidarea slabă a asociației; parteneriate nedezvoltate, slabă reprezentare regională în organele de conducere ale ABRM; comunicare ineficientă în interiorul ABRM; lipsa transparenței decizionale; neîncredere că ABRM poate soluționa problemele actuale ale bibliotecarilor; servicii și instrumente nedezvoltate pentru comunitatea profesională; neimplicarea membrilor în activitățile ABRM; slabă reprezentare în ABRM a bibliotecarilor școlari; puține activități de instruire pentru sectorul rural; izolare profesională a bibliotecarilor din zonele dominate de populație minoritară nevorbitoare de limba română.
- Au fost identificate patru persoane care au avut dorința de a părăsi rândurile ABRM, cauza fiind neîncrederea în formațiunea asociativă, formalitatea aderării la ABRM.
- Au fost identificate două persoane care nu sunt membri ai ABRM, motivul fiind angajarea recentă în bibliotecă și necunoașterea faptului că asemenea asociație există.
- Participanții focus-grupului de la Comrat au menționat că sunt formal înscriși în ABRM, în realitate însă nu mai participă de trei ani în viața asociației și nu plătesc cotizația de membru. Liderii de opinie au menționat că au intenția de a organiza o formațiune asociativă profesională independentă a Găgăuziei.
- Nu au fost identificate persoane care participă în calitate de membru în alte asociații profesionale din țară și din străinătate.

✓ Referitor la Statutul ABRM au fost înregistrate următoarele opinii:

Majoritatea participanților la focus-grup nu au răspuns afirmativ dacă cunosc Statutul ABRM, însă au manifestat dorința de a cunoaște acest document statutar.

La întrebările dacă sunt necesare modificări în Statutul ABRM și ce modificări pot fi operate, subiecții cercetării nu au avut opinii, din motivul necunoașterii textului acestui document. Participanții au exprimat opinia că un membru al asociației ar trebui să fie informat despre drepturile și obligațiunile sale.

Respondenții consideră că pentru a fi membru al asociației nu este suficient doar să se plătească cotizația ABRM. Bibliotecarii doresc să se implice în viața asociației la nivel local și la nivel de țară. Cinci persoane au declarat că sunt membri ai ABRM doar din solidaritate față de profesie.

Cu privire la cotizația ABRM, opinia generală este că aceasta nu este o povară pentru membri și față de o majorare nesemnificativă a acesteia au avut o atitudine pozitivă aproape toți intervievații.

✓ Referitor la impactul ABRM asupra statutului bibliotecarului au fost înregistrate următoarele:

Participanții la focus-grup declară cu nu înțeleg pe deplin care sunt avantajele pentru statutul de membru al ABRM. Totodată, unii participanți la discuție au menționat următoarele avantaje: sentimentul de apartenență la un grup social și profesional, facilități la atestare și pentru promovare în carieră, facilități de instruire și de participare în proiecte (ex. Novateca).

Participanții au exprimat părerea că ABRM trebuie să întreprindă mai multe acțiuni pentru ca membrii asociației să aibă avantaje pentru statutul lor social (să se implice în problemele bibliotecilor la nivel local, să comunice cu administrația publică locală (APL) și cu administrația publică națională (APN), să protesteze atunci când se închid bibliotecile, să lupte alături de sindicate pentru majorarea salariilor, căutarea locurilor de muncă, îmbunătățirea condițiilor de muncă, de trai și de odihnă etc.).

Interviewații din toate 8 grupuri au declarat că foarte puțin cunosc despre activitatea ABRM. Au fost menționate următoarele surse din care bibliotecarii se informează despre manifestările ABRM: site-ul ABRM, Revista ABRM, conferința ABRM și informațiile diseminate în cadrul ședințelor metodice.

Participanții au remarcat că accesul la materialele tipărite ale ABRM este limitat (foarte puține exemplare ajung în teritoriu), accesul la site-ul ABRM la fel este limitat din cauza conexiunii slabe a Internetului. Unii dintre participanți au declarat că nu cunosc nimic despre ABRM fiindcă n-au avut interes pentru activitatea acesteia și n-au avut acces la materialele informative ale ABRM.

De asemenea, participanții au sugerat că ABRM trebuie să întreprindă mai multe acțiuni pentru ca informația să ajungă în teritoriu. Cea mai bună modalitate – vizite și întâlniri în teritoriu ale echipei de guvernare cu membrii ABRM.

Au fost menționate următoarele activități ale ABRM în care s-au implicat participanții focus-grupurilor: acțiunile de instruire și conferințele anuale; însă, în opinia lor, există anumite impedimente de participare (de regulă, participă numai conducătorii bibliotecilor). Participanții care n-au beneficiat de acțiunile de instruire și conferințele anuale organizate de ABRM au auzit despre aceste activități de la colegi și, mai frecvent, de la directorul bibliotecii sau de la președintele filialei ABRM. Această informație este difuzată în cadrul volanteelor și ședințelor. E-mail-ul nu se utilizează pentru comunicarea informațiilor.

Participanții au remarcat că ABRM nu reprezintă suficient interesele lor profesionale. Au identificat și momentele pozitive: implicarea în promovarea regulamentului privind atestarea cadrelor bibliotecare și soluționarea problemelor de salarizare; obținerea finanțării pentru achiziție de carte și abonare.

Respondenții au menționat că ABRM trebuie să conlucreze cu alte organizații în vederea soluționării problemelor sociale ale bibliotecarilor: salarii mici, reducerea cadrelor, optimizarea bibliotecilor, problemele de trai ale specialiștilor tineri, obținerea biletelor de tratament la sanatoriu etc.

În calitate de membru al ABRM aproape toți participanții focus-grupurilor au remarcat că sunt dispuși să se implice în activitatea de voluntariat la nivel local: diseminarea informațiilor despre activități de succes, ajutorarea colegilor din bibliotecile din raion, colectarea cotizației, organizarea acțiunilor ABRM la nivel local, alte eventuale activități organizate de filialele ABRM.

✓ *Referitor la alte aspecte menționate în finalul discuției*

- Participanții la focus-grupuri consideră că la nivel local funcționarea ABRM este nesatisfăcătoare (doar zona Nord a fost apreciată pozitiv). Cooperarea membrilor ABRM din diferite tipuri de biblioteci (în special, din bibliotecile școlare) în cadrul filialelor este la fel nesatisfăcătoare. Sugestia generală: organele de conducere ale ABRM trebuie să realizeze o campanie de informare despre cum să funcționeze filialele ABRM, este nevoie de reglementarea activității filialelor.
- Respondenții au remarcat că nu sunt siguri că pot influența deciziile ABRM și deocamdată nu sunt pregătiți pentru aceasta. La întrebarea moderatorului „Cum ar putea influența membrii deciziile ABRM?” au fost propuse următoarele modalități: scrisori în adresa ABRM, propuneri directe în cadrul întrunirilor și dezbaterilor, introducerea unei opțiuni de feedback pe site-ul ABRM, discuții pe Facebook, deschiderea unei linii telefonice pentru reclamații (linie fierbinte).
- Doleanțele pentru conducerea ABRM au fost următoarele: să fie efectivă pentru a răspunde intereselor membrilor săi; să fie cât mai multă transparență; să fie realizate mai multe întâlniri în teritoriu; să se implice activ în soluționarea problemelor; să fie garantul bibliotecarului și să ajungă la fiecare membru (cel puțin cu o felicitare de jubileu); să participe activ la procesul legislativ; să regândească politicile de comunicare; să organizeze instruirea bibliotecarilor de la sate; să raporteze despre activitatea realizată pe site-ul ABRM; să motiveze membrii prin oferirea distincțiilor; să dezvolte parteneriate pentru stagii în bibliotecile de succes; să creeze un sistem eficient pentru preluarea reclamațiilor și asigurarea feedback-ului.

Concluzii

Studiul realizat a demonstrat că activismul bibliotecarilor din ABRM în comparație cu etapa anterioară a început să scadă semnificativ. Această diminuare a activismului este determinată de motive obiective: insta-

bilitate politică și social-economică; apatia generală a populației în legătură cu diversele mișcări sociale și politice; condițiile mediului profesional în care mai multe persoane nu au posibilități să realizeze obiectivele globale trasate de programele și strategiile naționale. În plus, activitatea asociațiilor din diverse domenii profesionale a fost concepută ca o mișcare socială politizată. Cu toate acestea, procesul de integrare în toate sferile societății, pe de o parte, și experiența acumulată în profesie, pe de altă parte, pot oferi un impuls pentru o nouă etapă în dezvoltarea tendințelor unificatoare în mișcarea bibliotecarilor din țară.

O perioadă îndelungată ABRM n-a avut o politică clară cu privire la dezvoltarea profesională a bibliotecarilor din teritoriu. ABRM trebuie să întreprindă anumite acțiuni, demersuri către ministerele de resort pentru a rezolva problema privind formarea și reciclarea bibliotecarilor. ABRM ar putea organiza vizite de studiu pentru bibliotecarii din zona rurală în bibliotecile de succes din Republica Moldova.

În baza analizei focus-grupurilor pot fi formulate următoarele direcții de îmbunătățire a activității asociației:

- Promovarea produselor și serviciilor destinate membrilor ABRM;
- Dezvoltarea conștiinței de apartenență a bibliotecarilor la un grup social cu înalte valori morale, civice și profesionale;
- Promovarea colaborării adecvate ca normă a eficienței;
- Consolidarea relațiilor cu bibliotecarii din țară și din străinătate;
- Încurajarea bibliotecarilor la efectuarea de studii, realizarea stagiilor de documentare în țară și în străinătate și susținerea participării acestora la conferințe și congrese interne și internaționale;
- Promovarea, susținerea și dezvoltarea unor programe colaborative de natură aplicativă;
- Promovarea și încurajarea colaborării și introducerii inovațiilor în bibliotecă;
- Organizarea unor activități cu caracter științific, profesional, social și cultural;
- Stabilirea, menținerea și dezvoltarea legăturilor cu organizații guvernamentale și neguvernamentale.

Pentru perioada actuală de funcționare a ABRM este nevoie de stabilirea noilor priorități: consolidarea bazei financiare; asigurarea unui nivel înalt de calitate a serviciilor de bibliotecă, prin introducerea noilor tehnologii informaționale; îmbunătățirea legislației și a controlului public asupra situației bibliotecilor din țară; organizarea și promovarea activităților de instruire; diseminarea experienței internaționale; dezvoltarea filialelor în teritoriu; reorganizarea activității în cadrul comisiilor și secțiunilor etc.

Pentru dezvoltarea și îmbunătățirea activității ABRM o importanță deosebită are orientarea ei strategică, formularea obiectivelor și crearea condițiilor eficiente pentru maximizarea satisfacerii nevoilor exprimate de către comunitatea bibliotecilor din Republica Moldova.

Bibliografie:

1. *Building Strong Library Associations: Impact Report 2012* [online] 2012 [citat pe 16.05.2012]. Disponibil: <http://www.ifla.org/BSLA/impact>
2. BRADLEY, F. Building capacity through the IFLA Building Strong Library Associations programme. In: *IFLA Journal*. 2010, vol.36, no.4, p.332-334.
3. LAMPTEY, R.B., CORLETEY, A. Building Strong Libraries and Library Associations through Continuing Professional Development: the case of Ghana Library Association. In: *77th IFLA General Conference and Assembly* [online], San Juan (Puerto Rico), 13-18 August 2011 [citat pe 16.05.2012]. Disponibil: <http://conference.ifla.org/past/ifla77/125-lampsey-en.pdf>
4. GÂRBOAN, R., ȘANDOR, S.D. Metode calitative utilizate în evaluarea de proiecte. În: *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 2006, nr. 16, p.56-70.
5. KRUEGER, R.A., CASEY, M.A. *Metoda focus-grup: Ghid practic pentru cercetarea aplicată*. Iași: Polirom, 2005.

Prezentat la 20.05.2014